

Niilo Salenius

Itävalta - itsenäinen valtio vai osa Saksaa?

Itävallan natsismi *The Manchester Guardianin* kuvaamana

Kandidaatintutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

18.11.2021

Dispositio

1. Johdanto.....	2
1.1. Tutkimusasetelma.....	2
1.2. Lähdeaineistot ja aikaisempi tutkimus.....	2
1.3. Tutkimuskysymykset.....	4
1.4. Perustelu tutkimukselle.....	4
1.5. Metodologia ja toteutus.....	5
2. Dollfuss ja diktatuuri.....	6
2.1. Dollfussin ajasta Putschiin.....	6
2.2. Itävalta Italian ja Saksan intresseissä.....	10
3. Schussniggin ajasta osaksi Saksaa.....	13
3.1. Schussnigg Dollfussin seuraajaksi.....	13
3.2. Italian ja Saksan voimatasapainon muuttuminen.....	14
3.3. Tie Itävallan anneksointiin.....	15
4. Päättäntö.....	18
5. Lähdeluettelo.....	20

1. Johdanto

1.1. Tutkimusasetelma

Kandidaatintutkielmani käsittelee Itävallan 1930-luvun poliittista tilannetta, erityisesti natsismia ja sen nousua. Käytän tutkimuksessani *The Manchester Guardian* -lehden digitoituja numeroita vuosilta 1933-1938. Olen tehnyt rajauksen lehden pääkirjoituksiin, jotta tutkimusmateriaalin määrä pysyi inhimillisissä lukemissa. Pääkirjoitukset ovat tutkimusmateriaalina osuvia, koska niissä kirjoitetaan merkittävistä. Pääkirjoitukset ovat otollisia myös siksi, että niistä ilmenee lehden virallinen kanta. Debattia ja liikehdintää saksalaisalueiden Saksan, Itävallan alueen ja Sudeettialueiden yhdistämisestä oli kuitenkin esiintynyt jo esimerkiksi vuosina 1918 ja 1919 ensimmäisen maailmansodan päättymisen jälkeen, jolloin hajonneen Itävalta-Unkarin Itävallan alueista puhuttiin Saksan Itävaltana (*Deutschösterreich*)¹ Tällöin kuitenkin entiset Ympärysvaltujen maat Ranska etunenässä vastustivat jyrkästi saksalaisalueiden yhdistämistä. Anschlussia puoltavat ajatukset elivät vahvoina etenkin Itävallan alppien provinseissa Tirolissa, Salzburgissa ja Styriassa 1920- ja 1930-luvuilla jo ennen Adolf Hitlerin valtaannousua Saksassa.² Hitlerin politiikassa oli tavoitteena yhdistää kielellisesti ja kulttuurillisesti saksalaiset alueet sekä hankkia elintilaa (*Lebensraum*) saksalaisille.³ Hitlerin valtaannousun jälkeen liikehdintä Saksan ja Itävallan yhdistämisestä otti lisää tulta alleen. Tätä ajanjaksoa tutkielmani tarkastelee.

1.2. Lähdeaineistot ja aikaisempi tutkimus

The Manchester Guardian on brittiläinen sanomalehti, jonka perinteet nojaavat enemmän poliittisen vasemmiston suuntaan ja liberalismiin.⁴ Lehti on ilmestynyt maanantaista lauantaihin. Lehden vasemmistokanta näkyy eri artikkeleissa muun muassa siinä, että se arvostelee Itävallan hallituksen toimia, kun tämä on päättänyt torjua ja tukahduttaa

¹ Steininger, 2017, s. 86

² Steininger, 2017, s. 93

³ Hildebrand, 1984

⁴ The Guardian, 2002

socialistien toimintaa. Lehti kirjoittaakin usein, että sosialistit olisivat hallitukselle vahvin liittolainen taistelussa natsseja vastaan. Lisäksi lehti puuttuu terävästi mahdollisiin sosialisteihin kohdistuneisiin pidätyksiin tai hyökkäyksiin. Esimerkiksi pääkirjoitus *The Vienna Trial*⁵ kuvailee sosialistijohtajien oikeudenkäyntiä käsittelevässä jutussaan sosialistien saavutuksia sankarillisiksi. Se myös kirjoittaa romantisoivaan sävyyn, että maailma on nähnyt sosialistien karun kohtelun, eikä Itävalta sitä pysty peittelemään.

The Manchester Guardian kirjoittaa muissa pääkirjoituksissaan 1930-luvun kuluessa Itävallan ohella myös muistakin Hitlerin toimialueista kuten Danzigista 1936⁶, Reininmaasta 1936⁷ ja Tšekkoslovakiasta 1938⁸, ei siis pelkästään Itävallasta. Lehti ei käytä kirjoituksissaan termiä *austrofasismi*, jota Itävallan 1930-luvusta puhuttaessa usein näkee. Sen sijaan lehti puhuu fasisteista ja natsseista. Fasismien yhteydessä Itävallan fasismia verrataan joko Italian mallia mukailevaksi tai vain yksinkertaisesti fasistiseksi diktatuuriksi.

Aikasemmin vastaavankaltaisissa tutkimuksissa ovat olleet Esa Jurvan Pro Gradu -tutkielma *Manchester Guardianin ja New York Timesin suhtautuminen Saksan kansallissosialismiin vuonna 1933*⁹ sekä Antti Salmen pro gradu -tutkielma *Manchester Guardianin ja Daily Heraldin suhtautuminen kansallissosialistisen hallinnon vakiintumiseen Saksassa keväällä 1933*.¹⁰ En päässyt käsiksi kumpaankaan graduista, mutta oletan, että kandidaatintutkimukseni on ensimmäinen Itävaltaan keskittyvä tutkimus *The Manchester Guardianin* analysoiden. Esimerkiksi *Chained corpses: warfare, politics and religion after the Habsburg Empire in the Julian March, 1930s–1970s*¹¹ sivuuttaa käytännössä kokonaan Maailmansotien välisen ajan. Kandidaatintyön suppeudesta pro graduun verrattuna johtuen minulla ei ole kahta eri sanomalehteä vertailussa, mikä toisi jatkotutkimusta ajatellen mielenkiintoisen uuden ulottuvuuden.

⁵ The Manchester Guardian, *The Vienna trial* 3.4.1935 (s.8)

⁶ The Manchester Guardian, *Berlin and Danzig* 21.7.1936 (s.10)

⁷ The Manchester Guardian, *Fortification of Rhineland: Rapid Progress* 15.5.1936 (s.15)

⁸ The Manchester Guardian, *The Task at Prague* 3.8.1938 (s.8)

⁹ Jurva, 2005

¹⁰ Salmi, 2003

¹¹ Dato, 2016 (s.66–83)

1.3. Tutkimuskysymykset

Tutkielmassani etsin vastauksia kysymyksiin, mikä johti natsismin nousuun Itävallassa ja lopulta Itävallan liittämiseen Saksaan vuonna 1938. Aloitan käsittelyni vuodesta 1933, jolloin Adolf Hitler nousi valtaan Saksassa ja päätän sen vuoteen 1938, jolloin Itävallan asema itsenäisenä valtiona päättyi niin kutsutun “Anschlussin” eli Itävallan Saksaan liittämisen vuoksi. Hitlerin ulkopoliitikassa 1930-luvulla oli pyrkimyksenä yhdistää kulttuurisesti ja kielellisesti saksalaiset alueet. Tutkielmassani tällainen alue on juuri Itävalta, johon keskityn työssäni. Hitlerin intresseissä oli toki 1930-luvun aikana myös esimerkiksi Danzigin vapaakaupunki (liittäminen 1936) sekä Tšekkoslovakian Sudeettialueet (liittäminen 1938)¹² Tutkin lehdestä myös sen kirjoitustyyliä eli kuvaileeko lehti tapahtumia neutraaliin sävyyn vai esimerkiksi hyökkäävästi. Lisäksi tutkin tarkasteleeko lehti tapahtumia esimerkiksi sosialistien näkökulmasta vai sen sijaan laajemmin brittinäkökulmasta katsoen.

1.4. Perustelu tutkimukselle

Aiheen tutkimus on tärkeää, koska usein Dollfussin ja Schussniggin diktatuurin aika Itävallan historiassa on jäänyt Anschlussin varjoon, kuten tutkimusartikkelissa *Dictatorship, Fascism and the Demise of Austrian Democracy*¹³. Teoksessa *Austrian Studies Today* esiintyvä tutkimusartikkeli

*From the Habsburg Empire to the Third Reich: Arthur Seyß-Inquart and National Socialism*¹⁴ taas vuorostaan keskittyy Arthur Seyß-Inquartin¹⁵ merkitykseen Anschlussissa 1938 ja sen jälkeisenä aikana. Itävalta on myös ennen kaikkea mielenkiintoinen portti katolisen maailman ja Saksan välillä. Uskonnollisesti se edustaa katolista maailmaa ja kielellisesti ja kulttuurillisesti taas saksalaista maailmaa. Tämä onkin varmasti yksi suuri syy, miksi 1930-luvulla sekä Italiassa että Saksalla on intressejä Itävaltaa kohtaan. Toki Itävalta on myös kummallekin eurooppalaiselle suurvallalle rajanaapuri ja tätä kautta myös

¹² Hildebrand, 1984

¹³ Kirk, 2016 (s.111)

¹⁴ Koll, 2012 (s.123–146)

¹⁵ Itävaltalainen natsipoliitikko, joka toimi mm. Itävallan alueen kuvernöörinä Anschlussin jälkeen.

turvallisuuskysymys, varsinkin ennen Berliinin-Rooman akselin muotoutumista.

1.5. Metodologia ja toteutus

Tutkimuksessani käytän kvalitatiivisia eli laadullisia metodeja. Käytän suurimmaksi osaksi sisällönanalyysiä, koska tarkastelen lehden kommunikaation sisältöä¹⁶ Sisällönanalyysiä käyttäen tutkin aineistosta rajattuja ja tutkimuksen kannalta kiinnostavia asioita sekä tulkitseen niitä. Tarkasteluun valikoitui joko Itävaltaa tai sen suhdetta esimerkiksi Saksaa ja Italiaa kohtaan käsitteleviä artikkeleita. Pois tarkastelusta jäivät kirjoitukset, joissa Itävalta oli vain sivumainintana esimerkiksi vain yhdessä virkkeessä. Sisällönanalyysiin liittyy mahdollisuus uusien odottamattomien asioiden löytymisestä aineistosta.¹⁷ Tässä tapauksessa tällaiseksi osoittautui Itävallan äärioikeiston sisäisten kahden suuntauksen; Itävallan fasistien ja natsien vastakkainasettelu. Ongelmaksi sisällönanalyysissä voi muodostua tarkastelun jääminen yleiselle tasolle, toki myös kandidaatintutkielman pituus vaikuttaa tähän.¹⁸

Lehteä tulkittaessa täytyy muistaa, että kyseessä on sekä vasemmistolainen että brittilehti. Tämä näyttäytyy muun muassa sävyssä, jolla puhutaan sosialisteista verrattuna esimerkiksi natseihin. Esimerkkinä lehden kirjoittamisesta voidaan ottaa pääkirjoitus *THE FIGHTING IN VIENNA: A Resident's Impression*¹⁹, jossa Wienissä asuva englantilainen huomauttaa, ettei lehti ole kritisoinut ollenkaan sosialistien aseellista valmistautumista konfliktiin tai näiden tavoitteita, joiksi eräs Wienin asukas väittää proletariaatin diktatuuria. Tämä on tietysti subjektiivinen mielipide lukijalta, mutta se kertoo silti omalta osaltaan lehden vahvasta vasemmistomyönteisestä näkökulmasta.

On myös syytä muistaa, että Isossa-Britanniassa, jossa on pitkät monarkian perinteet katsotaan varmasti ehkäpä myös Itävalta-Unkarin kaksoismonarkian palauttamista, Habsburgien restauraatiota optimistisemmin kuin vaikkapa Saksan lehdistössä. Tietysti huomionarvoista on myös, että lehti uutisoi ja kirjoittaa tapahtumista, jotka ovat tulleet sen

¹⁶ Tuomi & Sarajärvi, 2002/2018 (s.39)

¹⁷ Tuomi & Sarajärvi, 2002/2018 (s.71)

¹⁸ Tuomi & Sarajärvi, 2002/2018 (s.80)

¹⁹ The Manchester Guardian *THE FIGHTING IN VIENNA: A Resident's Impression* 8.3.1934 (s.13)

tietoon. Itävallassa natsien toiminta oli lailla kiellettyä ja he joutuivat täten toimimaan maan alla. Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että pääkirjoituksissa näkyy natsien yhteenottoja ja terrori-iskuja, eli julkisesti näkyvä natsien toiminta, mutta pinnan alla tapahtuu paljon asioita, joista lehdistö ei ole saanut tietoa.

Olen jäsentänyt työn Itävallan liittokanslerien vaihtumisen mukaan koska hallinto muuttuu Itävallassa sen myötä. Engelbert Dollfussin ollessa liittokanslerina Italia tuki vahvasti Itävallaa ja sen itsenäisyyttä. Dollfussin ja Benito Mussolinin läheiset välit ja yhteistyö oli natsien pyrkimyksille haitallista. Mitä todennäköisimmin juuri tämän vuoksi natsit katsoivat tarpeelliseksi eliminoida Dollfussin ja salamurhata hänet²⁰. Muun muassa tämän vuoksi Italian vaikutusvalta Itävallan asioihin alkaa murentua hiljalleen Dollfussin poismenon myötä antaen tilaa Saksan vaikutusvallan kasvulle. Toki Saksan vahvistuminen 1930-luvun kuluessa vaikuttaa myös sen vaikutusvallan kasvuun. Kurt von Schussniggin noustessa Dollfussin seuraajaksi Itävallan liittokanslerina otteet kovenivat ja diktatuuri kiristyy entisestään. Tämä ei kuitenkaan lopulta riitä estämään Itävallan liittämistä Hitlerin Saksaan.

2. Dollfuss ja diktatuuri

2.1. Dollfussin ajasta Putschiin

Lehti taustoittaa Itävallan poliittista asetelmaa ensimmäisen maailmansodan jälkeen kirjoituksessa *The Choice in Austria*²¹, jossa kerrotaan millainen valtio Itävalta-Unkarin kaksoismonarkian hajoamisen jälkeen Itävallasta tuli. Lehti kertoo, että Itävallalle jäi 4. suurin Euroopan kaupungeista pääkaupungiksi, jonka lisäksi maa koostuu vain muutamista Alppiprovinseista. Artikkelin kuvailee Itävaltaa ensimmäisen maailmansodan jälkeen itsenäistyneistä valtioista “surullisimmaksi tarinaksi”. Samaan viittaa myös tutkimusartikkeli²², jossa Itävallan taloustilannetta kuvaillaan yhdeksi Euroopan huonoimmista 1930-luvulla.

²⁰ Binder, 2017 (s.74)

²¹ The Manchester Guardian *The Choice in Austria* 30.3.1933 (s.8)

²² Gonč, 2014 (s.86)

Kuitenkin olennainen asia, jonka lehti jättää mainitsematta on, että Itävalta menetti myös yhteyden mereen. Aiemmin Itävallalle kuulueella Triesten alueella Adrianmeren rannalla oli rakennettu mm. Itävalta-Unkarin sotalaivaston aluksia. Alue oli tärkeä myös turismin ja kaupankäynnin kannalta.²³

Hitlerin noustua valtaan Saksassa vuonna 1933 Itävallan kanslerina toimi Engelbert Dollfuss. Lehden kirjoituksessa *Dr. Dollfuss Dictator*²⁴ kerrotaan kanslerin julistaneen eräänlaisen semi-diktatuuriksi kuvaillun hallinnon 8.3.1933. Taustalla tähän oli Itävallan kiristynyt poliittinen tilanne: Hitlerin noustua valtaan Saksassa myös Itävallan kansallissosialistit olivat provosoituneet esimerkiksi terrori-iskuihin, joita koordinoitiin Münchenistä käsin.²⁵ Dollfussin hallinto on ottanut kovat keinot käyttöön hillitäkseen poliittista radikalisoitumista. Se muun muassa on laillistanut keskitysleirien käyttöönoton hallituksen näkökulmasta yleistä turvallisuutta vaarantaville ihmisille.²⁶ Myöhemmin keinot kovenivat ja Itävalta laillisti uudelleen kuolemanrangaistuksen.²⁷

Lehdessä kirjoitetaan, että Itävalta pohtii uusien poliisivoimien perustamista, mutta lehti myös toisaalta epäilee, että suurimmalla osalla jo virassa olevista poliiseista olisi natsisympatioita, eli tämän varjolla ei olisi hyötyä uusien poliisivoimien perustamisesta.²⁸ Lehti saattaa suhtautua aiheeseen skeptisemmin taustansa vuoksi. Poliisivoimista löytyi kuitenkin myös vasemmiston edustajia.²⁹ Tämän varjolla poliisivoimien poliittiset kannat eivät olisi pääasiallinen ongelma, vaan pikemminkin oikeuslaitos.

Tutkimuskirjallisuus ei ota kantaa oikeuden tuomioihin, mutta siitä selviää, että sekä natsipuolue, että kommunistinen puolue oli kielletty Itävallassa lailla vuonna 1933.³⁰ Lehti näkee ylipäänsä Itävallan oikeuslaitoksen korruptoituneena ja vääristyneenä, mikä ilmenee pääkirjoituksessa *Austria's Death Penalty*. Kuolemanrangaistuksia on lehden mukaan langetettu sosiaalidemokraateille, muttei ainuttakaan natsseille.³¹ Lehti saattaa tässä kohtaa

²³ ”Guide to Trieste and its Riviera”, 2021

²⁴ The Manchester Guardian *Dr. Dollfuss Dictator* 9.3.1933 (s.8)

²⁵ The Manchester Guardian *Austria* 18.8.1933 (s. 8)

²⁶ The Manchester Guardian *A Suppressed Manifesto* 3.10.1933 (s.8)

²⁷ The Manchester Guardian *A Grim Birthday* 14.11.1933 (s.10)

²⁸ The Manchester Guardian *The Nazis and Austria* 13.6.1934 (s.10)

²⁹ Binder, 2017 (s.78)

³⁰ Binder, 2017 (s.73–74)

³¹ The Manchester Guardian *Austria's Death Penalty* 25.7.1934 (s.10)

kärjistää, koska tukea lehden väitteelle tuomioista ei löydy tutkimuskirjallisuudesta. Vaikka lehden uutisointi kuolemantuomioista olisikin totta ei se muuta sitä, että Itävallan hallitus näki sekä sosialistit että *Anschlussia* puoltavat natsit kummatkin vihollisina ja uhkana.

Kirjassa *Austria in the twentieth Century* puhutaan, että Itävallassa oli Engelbert Dollfussin hallintokaudesta lähtien ollut tavoitteena vakauttaa anti-sosialistinen, anti-liberaali, katoliseen kristillisyyteen nojaava ja korporatistinen diktatuuri, jonka vahvistamista tuki Italian diktaattori Benito Mussolini. Tämän katoliselle pohjalle rakennetun saksalaisen hallinnon tavoitteena oli luoda vastavoima Hitlerin Saksan “kerettiläisenä” pidetyille preussilaisille perinteille nojaavalle Saksalle.³² Tämän varjolla voidaan ajatella, etteivät mahdolliset uudet poliisivoimat olisi olleet sosialistien kannalta yhtään olemassa olevia hyödyttävämpiä.

Lehti ennustaa usein myös mahdollisia tulevia tapahtumia ja skenaarioita, mihin tilanteet saattaisivat johtaa. Se myös onnistuu usein ennustamaan oikein. Esimerkiksi pääkirjoituksessa *The Attempt on Dr. Dollfuss*³³ lehti analysoi mahdollisia lopputulemia, mikäli kansleri olisi onnistuttu murhaamaan. Tähän tapaukseen liittyen se ennustelee *Heimwehrin*³⁴ vaikutusvallan kasvua, mikäli kansleri murhattaisiin, lisäksi se ennustaa sosialistien tietä tuhoon mahdollisen kanslerin murhan myötä. Myöhemmin 1934, kun kansleri Dollfuss murhattiin *Putschin*³⁵ yhteydessä nämä ennustukset kävivät toteen.

Hitlerin Saksa väittää, että Itävallan natsit toimivat itsenäisesti, eikä Saksalla ole mitään tekemistä tämän kanssa. Esimerkiksi Hitlerin suurlähettiläs Franz von Papen oli kuitenkin ilmeisesti Wienissä ollessaan rakentanut aktiivisesti ikään kuin sillanpääasemaa katolisissa piireissä, jotta nämä suhtautuisivat myönteisemmin kansallissosialistisiin aatteisiin.³⁶ Lehti lisäksi kirjoittaa, että Saksa ei ole tehnyt mitään konkreettisia toimia estääkseen Itävallan natsien johtoa toimimasta Münchenistä käsin, josta se muun muassa lähettää radiolla propagandalähetyksiä.³⁷ Lisäksi Saksasta lennetään Itävallan ylle lentoja, joilla levitetään lentolehtisten kautta propagandaa. Myös laittomia aseiden salakuljetuksia on jäänyt kiinni

³² Maderthaner, 2017 (s.53–56)

³³ The Manchester Guardian *The Attempt on Dr. Dollfuss* 4.10.1933 (s.10)

³⁴ Puolisotilaallinen fasistinen järjestö, jota voisi verrata Hitlerin Saksan ruskeapaitoihin.

³⁵ Heinäkuulle 1934 ajoittunut muutaman päivän natsien kapina Itävallan austrofasistista hallintoa vastaan.

³⁶ Binder, 2017 (s.78)

³⁷ The Manchester Guardian *Austria* 18.8.1933 (s. 8)

Saksasta Itävaltaan. Aseita ja räjähteitä on yritetty kuljettaa muun muassa veneillä.³⁸

Lehden pääkirjoituksesta *Germany and Austria*³⁹ ilmenee kuitenkin, ettei Saksa ole ollut myöskään aktiivisessa vastarinnassa Itävallan hallintoa heikentääkseen toimeton: Se on asettanut Itävallan puolelle matkustaville saksalaisturisteille 1000 markan veron. Tämä taas on tyrehtyttänyt turistivirran Itävaltaan, jolle turismi on tärkeä tulonlähde. Lehti kirjoittaa tämän olevan toimi, jolla Saksa pyrkii heikentämään Itävaltaa. Samalla Dollfussin hallitukselle kohdistuu painetta ja uusia ongelmia ratkaistavaksi taloustilanteen vaikeutuessa. Itävallan taloustilanne oli heikko jo ennen Saksan asettamaa turismiveroa, sillä esimerkiksi Itävallan vienti oli vähentynyt 57% vuoden 1920 tasoon verrattuna. Tämän ohella Itävalta kärsi inflaation aiheuttamasta pankkikriisistä.⁴⁰ Lehden pääkirjoituksessa *Austria on the Defensive* vuorostaan kerrotaan Baijerin poliisin myöntävän mahdollisille tuleville (kanslerin) salamurhaa suunnitteleville natseille väärennetyjä passeja, joilla nämä pääsevät rajan yli Itävaltaan.⁴¹

1934 Heinäkuussa tapahtui niin kutsuttu "Putsch" (puhdistus) eli muutaman päivän kestänyt yhteenotto natsien ja Itävallan hallituksen välillä. Saksa antoi epäsuorasti tukea Itävallan natseille esimerkiksi toimittamalla näille aseita kun taas Italia lähetti peräti neljä divisioonaa Itävallan hallituksen joukkojen avuksi. Putsch ei onnistunut kuitenkaan saavuttamaan natseille yliotetta Itävallasta paljolti Italian Itävallan hallitukselle antaman voimakkaan sotilaallisen tuen vuoksi.⁴²

Putschin olennaisin voitto natsien näkökulmasta oli kansleri Dollfussin murhan onnistuminen. Tämä jätti Itävallan ratkaistavaksi suuren poliittisen dilemman.⁴³ Tämä dilemma oli tietenkin uuden kanslerin valinta, joka olikin parasta saada hoidettua kiireesti. Itävalta oli siis ainakin hetken ilman selkeää johtajaa, mikä tietysti auttoi natsien toimintaa väliaikaisesti ennen uuden kanslerin valintaa ja vakiintumista. Sen lisäksi natsit saivat

³⁸ The Manchester Guardian *Nazis in Austria* 26.7.1934 (s. 8)

³⁹ The Manchester Guardian *Germany and Austria* 1.6.1933 (s. 8)

⁴⁰ Maderthaner, 2017 (s.48)

⁴¹ The Manchester Guardian *Austria on the Defensive* 2.8.1933 (s.8)

⁴² The Manchester Guardian *Austrian Aftermath* 28.7.1934 (s.10)

⁴³ The Manchester Guardian *Who Follows Dollfuss?* 30.7.1934 (s. 8)

Putschin yhteydessä keskuudestaan marttyyreitä, joiden uhrauksia voitiin käyttää tehokkaasti propagandassa.

2.2. Itävalta Italian ja Saksan intresseissä

Sen lisäksi että The Manchester Guardian kirjoittaa Itävallan sisällä tapahtuvasta poliittisesta liikehdinnästä lehti analysoi myös ulkovaltojen suhtautumista Itävallan politiikkaan.

Esimerkiksi yhtenä poliittisena vaihtoehtona, joskin epävarmempana olisi Habsburgien kaksoismonarkian palauttaminen, mutta lehti analysoi, että "Little Entente", eli Jugoslavia, Tshekkoslovakia ja Romania eivät sallisi tällaisen tapahtumista ja olisivat todennäköisesti valmiita estämään kaksoismonarkian palauttamisen jopa sotilaallisin keinoin.⁴⁴;

Itävallan poliittinen asetelma toki elää koko 1930-luvun aikana ja voimasuhteet muuttuvat. Kansleri Dollfussin aikana hänen johtamansa Kristillis-sosialistinen puolue vei maata yhdessä Heimwehrin eli puolisotilaallisen fasistisen organisaation kanssa maata kohti Italian mallin mukaista fasistista diktatuuria. Italian intresseissä olikin 1930-luvun alkupuolella taata Itävallan itsenäisyys. Benito Mussolini, Italian fasistinen diktaattori lähettikin esimerkiksi Italian armeijan joukkoja tukemaan suoraan Heimwehrin ja Dollfussin hallituksen joukkoja taistelussa Itävallan natsien kapinointia, terrori-iskuja sekä toisaalta myös sosialisteja vastaan. Italian joukkojen merkitys korostui erityisesti Putschin kapinan torjumisessa.

Lehti paheksuu etenkin sosialistien kimppuun käymistä, koska lehden mukaan sosialistit olisivat vahva tuki natseja vastaan.⁴⁵ Sosialistit varmasti olisivatkin vahva vastavoima natseille, mutta toisaalta heidän vaikutusvallan kasvu käytännössä estäisi fasistisen diktatuurin muodostamisen. Italian motiivina fasistisen hallinnon tukemisessa oli halu lisätä vaikutusvaltaa Itävallassa ja samalla estää Saksan vaikutusvallan kasvua. Lisäksi tämä olisi Italialle edullinen esimerkki fasismin suosiosta ja tavallaan perustelu tällaisen järjestelmän toimivuudelle.

⁴⁴ The Manchester Guardian *Italy and the Habsburgs* 6.8.1934 (s. 8)

⁴⁵ The Manchester Guardian *Signor Suvich in Vienna* 20.1.1934 (s. 10)

Itävallalla oli myös katolisen kirkon tuki ja lehti kirjoittaakin kirkollisesta kirjeestä, jossa Roomasta lupailaan antaa kaikki kirkon tuki Itävallalle mikä vain suinkin on mahdollista. Tämä ilmenee pääkirjoituksessa *The Roman Catholic; Church and Nazidom*.⁴⁶ Vaikka tämä kyseinen kirje onkin katoliselta kirkolta Guardian epäilee varmasti aiheellisesti, että Mussolinilla on näppinsä pelissä. Katolinen kirkko on myös sikäli mielenkiintoinen Itävallan tilanteessa, että naapurimaassa Saksassa Hitlerin hallinto on syrjinyt katolisia ja katolista kirkkoa. Tästä seuraakin pohdintaa, miten katolisen kirkon asema muuttuisi mikäli Itävalta liitettäisiin Saksaan Anschlussilla. Guardian epäilee, että itävaltalaiset natsit olisivat kaikesta huolimatta sisimmässään ensisijaisesti katolisia ja vasta sitten natsseja.⁴⁷ Tätä arvelua puoltaisi oivallisesti se, että Arthur Seyss-Inquart kääntyi takaisin katoliseksi ennen Nürnbergin oikeudenkäynnissä 1946 tuomittua teloitustaan.⁴⁸ Pääkirjoituksessa *The Future of Germany*⁴⁹ viitataan, että saksalaisen katolisuuden voima lepää Hitlerin noustua valtaan Saksassa nyt Itävallan harteilla.

Pääkirjoituksessa *An Ill Wind in Austria*⁵⁰ kirjoitetaan Itävallassa natsien levittämästä propagandasta. Pelkästään otsikko kertoo lehden suhteesta natsisiin. Natsit nähdään tämän nojalla siis pahan tuojina. Lehti pitää Itävallan hallituksen uutta linjaa parempana kuin aikaisempaa natsipropagandan levittämisen salailua. Tätä natsien levittämää propagandaa lehti kuvailee terroristipropagandaksi pääkirjoituksessa *Austria*.⁵¹ Propagandaa kuvataan voimakkaasti agitoivaksi ja jopa raivokkaaksi.

Anschluss on käsitteenä ollut käytössä jo vuoden 1933 lehtijutuissa. Pääkirjoitus *Austrian Independence*⁵² viittaa siihen, ettei ole epäilystäkään, etteikö Saksalla olisi toiveita Itävallan liittämistä. Taustalla vaikuttava pan-germanistinen liikehdintä näkyikin kärjistyneimmin juuri Itävallan natsien toimissa. Hitlerin noustua valtaan Itävallan liittäminen Saksaan on ollut jo suunnitteilla ainakin vuodesta 1933 eikä vasta 1938, jolloin lopulta Saksa anneksoi Itävallan.

⁴⁶ The Manchester Guardian *The Roman Catholic; Church and Nazidom* 5.1.1934 (s. 8)

⁴⁷ The Manchester Guardian *Nazis and Catholics* 6.4.1934 (s. 8)

⁴⁸ Doyno, 2017

⁴⁹ The Manchester Guardian *The Future of Germany* 30.6.1933 (s. 10)

⁵⁰ The Manchester Guardian *An Ill Wind in Austria* 13.1.1934 (s. 10)

⁵¹ The Manchester Guardian *Austria* 18.8.1933 (s. 8)

⁵² The Manchester Guardian *Austrian Independence* 7.8.1933 (s.8)

Dollfussin diktatuuri oli heikko, koska se ei nauttinut enemmistön suosiota. Diktatuuri julistettiin hätätilalain nojalla⁵³ Myös puolueen sisällä oli aika ajoin eripuraa. Hallinnon heikkous ja Itävallan jakautunut poliittinen ilmapiiri mahdollistivat natsien terrori-iskujen ynnä muun hallituksen vastaisen toiminnan toteutumisen.

Itävallassa kamppailivat 1930-luvulla fasistit, sosialistit, natsit ja monarkistit, joista monarkian kannatus oli heikointa ja epätodennäköisin lopputulema.

Vaikka Guardian toivoo sosialistien aseman parantumista, katsoo se myös tapahtumia realistisesti. Esimerkiksi *Yugo-Slavia and Her Neighbours* -artikkeli kirjoittaa, että natsien voitto Itävallassa ei ole toivottavaa, mutta sekin mahdollisuus on olemassa. Lehti toivoisi esimerkiksi Ranskan ja Ison-Britannian ottavan vahvemmin kantaa Itävallan tapahtumiin. Lähinnä Saksa ja Italia ovat olleet äänessä sekä Little Entente. Harvinaisempi kannanotto tilanteeseen tuli Sveitsiltä, jonka ulkoministeri tuomitsee Saksan poliittisen linjan.⁵⁴ Sveitsin ulkoministerin kannanotto tarjosi kuitenkin lähinnä vain sympatiaa Itävallalle. Saksaa se ei liikuttanut mitenkään.

Luottamus *Versaillesin rauhan* kunnioittamiseen ja *Kansainliiton* apuun oli kova vielä 1930-luvun alkupuoliskolla. Niiden uskottiin saavan Saksa kuriin.⁵⁵ Toisaalta Saksa ei ollut vielä 1933 kyllin voimakas puskemaan tavoitteitaan läpi ja Hitler vasta vakiinnutti asemaansa Saksan johtajana.⁵⁶ Myöhemmin kuitenkin sekä läntisille demokratioille että Itävallalle tulee kantapään kautta selväksi, ettei Saksan lupauksiin ja puheisiin ole luottamista, eikä Saksa välitä muiden maiden kritiikistä.⁵⁷

⁵³ The Manchester Guardian *Austria's Dictatorship* 20.3.1933 (s. 8)

⁵⁴ The Manchester Guardian *The Wrong to Switzerland* 3.4.1935 (s. 8)

⁵⁵ The Manchester Guardian *Austrian Independence* 7.8.1933 (s. 8)

⁵⁶ Hildebrand, 1984

⁵⁷ The Manchester Guardian *"Austria Infelix"* 26.1.1934 (s. 8)

3. Schuschniggin ajasta osaksi Saksaa

3.1. Schuschnigg Dollfussin seuraajaksi

Dollfussin murhan jälkeen Itävallan tuli valita uusi liittokansleri. Lehti kirjoittaa, että Itävallan silloinen liittopresidentti Wilhelm Miklas ei saanut hallituksen tukea kanslerin valinnassa. Lehden mukaan tällä oli suuret paineet valita Kurt von Schuschnigg.⁵⁸

Schuschniggin valtakausi alkoi vaikeasta tilanteesta ja säilyi myös vaikeana loppuun asti. Itävallan tilanne ei vakautunut käytännössä ennen Saksaan liittämistä, vaan maan hallinnolla oli täysi työ yrittää pitää heikolla ja enemmistön tukea vailla olevalla hallinnolla Itävalta koossa.

Pääkirjoitus *Dissension in Austria*⁵⁹ kertoo pääsiäisen ajaksi 10 päivän ajaksi julistetusta poliittisten kokousten kiellosta. Prinssi Starhembergin ja Kurt Schuschniggin joukot olivat tätä ennen ottaneet yhteen. Varakansleri Starhemberg ja kansleri Schuschnigg kuuluivat samaan puolueeseen, *Vaterländische Frontiin*, mikä kertoo Itävallan 1930-luvun politiikan luonteesta. Erimielisyyksiä esiintyi näin ollen jopa puolueiden sisällä. Starhembergillä oli tukenaan Heimwehr ja Schuschniggilla taas Östmärkische Sturmscharen. Lehti arvelee Starhembergin vievän lopulta voiton, koska Heimwehr on näistä voimakkaampi. Lisäksi Starhemberg nauttii Mussolinin tukea vaikkakin enemmän symbolisesti kuin konkreettisesti. Tämä toteutui, kun Starhemberg onnistui pääsemään hetkeksi valtaan, mutta tämä jäi vain väliaikaiseksi kun Schuschnigg sai murskavoiton hänestä hallituksen valinnassa ja palasi kansleriksi.⁶⁰

⁵⁸ The Manchester Guardian *The Heirs of Dollfuss* 31.7.1934 (s. 8)

⁵⁹ The Manchester Guardian *Dissension in Austria* 18.4.1935 (s. 8)

⁶⁰ The Manchester Guardian *Exit Starhemberg* 15.5.1936 (s. 10)

3.2. Italian ja Saksan voimatasapainon muuttuminen

Lehden pääkirjoituksen *Below the Surface*⁴⁴ mukaan Itävallan hallitus on ollut jo vuoden 1935 kesäkuussa enää “client state” Italialle. Toisaalta voisinkin väittää sen olleen sitä jo pidemmän aikaa, koska alun alkaenkin Italia avusti Itävaltaa pönkittääkseen omaa asemaansa sekä ajaakseen itselleen etuja, ei siis tietenkään vain hyvää hyvyttään. Vielä olennaisempaa on kuitenkin se että lehti korostaa nimenomaan Itävallan hallitusta, jonka lehti ei koe edustavan siis koko Itävallan kansaa. Heikosta hallituksen kannatuksesta johtuen tämä pitääkin kyllä paikkaansa.

1935 Benito Mussolini aloitti hyökkäyksen Abyssiniaan, jolloin hänen fokuksensa siirtyi pois Itävallan suunnalta. Espanjan sisällissodassa Mussolini joutui tukeutumaan Hitlerin Saksaan, koska Italian voimavarat eivät Mussolinin uhoamisesta huolimatta riittäneet kahdelle alueelle keskittymiseen samaan aikaan.⁶¹

Italian toiminta Abyssiniassa ja Espanjassa tarkoitti myös sitä, ettei Italia kyennyt tukemaan enää vahvasti Itävaltaa. Toisaalta myös Hitleriltä pyydetty apu ja Berliinin-Rooman akselin muotoutuminen heikensivät Italian vaikutusvaltaa Itävallassa ja taas toisaalta antoivat näin ollen tilaa Saksan vaikutuksen voimistumiselle. Italia väittää että arvovalta ja kansan yhtenäisyys ovat vahvistuneet Abyssinian hyökkäyksen vuoksi, mutta lehti on sitä mieltä, että päinvastoin Italia on menettänyt arvovaltaansa.⁶² Arvovaltakysymys on taas tärkeä asia, koska se vaikuttaa suoraan esimerkiksi Italian ja Saksan suhteisiin ja kysymykseen Itävallan asemaan liittyen.

Pääkirjoitus *Austria's Difficulties*⁶³ taas vihjaa, että Mussolinista olisi tullut Hitlerin “yes man”. Aikaisemmin Mussolinilla oli ollut selkärankaa vastustaa Hitlerin Saksan vaikutusta ja pyrkiä Pönkittämään Italian asemaa. Kuitenkin 6. tammikuuta 1936 tapahtui käännekohta Italian ja Saksan suhteissa Itävallan kysymystä koskien. Tällöin nimittäin Mussolini ilmoitti Roomassa olleelle Saksan suurlähettiläälle, Ulrich von Hasselille, ettei Italia vastusta enää

⁶¹ The Manchester Guardian *DUCE AND FUHRER* 25.9.1937 (s. 12)

⁶² The Manchester Guardian *Below the Surface* 5.6.1935 (s.10)

⁶³ The Manchester Guardian *Austria's Difficulties* 9.3.1937 (s. 10)

Itävallan muuttumista Saksan satelliittivaltioksi.⁶⁴

Toiveita natsismin vastustuksesta herätteli Danzigissa tapahtunut kansanäänestys, jossa Saksaan liittämisen puolesta äänestäneet hävisivät.⁶⁵ Danzigissa tapahtunutta lehti kuvailee enteilynä tapahtumista, jotka voisivat yhtä hyvin tapahtua tulevaisuudessa Itävallassa. Lehti toivookin, että samankaltaisesti saattaisi käydä myös Itävallassa mikäli liittämiseen pidettäisiin. Lehti suhtautuu tässä kohtaa äänestystulokseen optimistisesti. Jääkin vain arvailujen varaan kuinka olisi käynyt, mikäli vastaava äänestys olisi järjestetty Itävallassa. Danzigin äänestystuloksen uskotaan siis olevan askel natsien tappioon. Lehti uskookin, että natsien eteneminen olisi ainakin väliaikaisesti onnistuttu pysäyttämään.

Lehti kirjoittaa Itävallan itsenäisyyskysymyksen olevan yksi Euroopan suurimmista ongelmista. Itävaltaa uhkaa lehden mukaan Saksan toimesta vasallisointi tai kokonaan aneksointi.⁴⁶ Huoli osoittautuu aiheelliseksi viimeistään 1938, mutta merkkejä on havaittavissa pitkällä tähtäimellä jo Hitlerin valtaannoususta lähtien. Lehden retoriikassa Itävallan sekä Saksan natsit nähdään syypäinä huolestuttavaan kehitykseen, eikä epäilystäkään etteikö näin myös olisi. Itävallan natsveja pidetään eräänlaisina Hitlerin sätkynukkeina. *“Itävallan natsit ovat saksalaisen imperialismin instrumentteja”*⁶⁶ kuvaa The Manchester Guardianin näkökulmaa aiheeseen osuvasti. Pahimmissa kauhukuvissa lehti ennustelee jopa euroopanlaajuista sotaa, mikäli tilanne kiristyisi entisestään.

3.3. Tie Itävallan aneksointiin

Saksan ja Itävallan välillä solmittiin Heimwehrin hajottamisen ja Starhembergin syrjäyttämisen seurauksena sopimus, jossa Saksa lupaa luopuvansa tavoitteistaan liittää Itävalta Saksaan.⁶⁷ Lehti kuitenkin kirjoittaa tuostakin, että natsit ovat ilmeisesti luopuneet tavoitteistaan, mikä on tulkittavissa niin, ettei lehti aivan täysin usko Saksan puhuvan totta. Kaikesta huolimatta kyseessä on kuitenkin virallinen sopimus. Luottamus

⁶⁴ Hildebrand, 1984 (s.26)

⁶⁵ The Manchester Guardian *A Nazi Setback* 9.4.1935 (s. 10)

⁶⁶ The Manchester Guardian *The Austrian Socialists* 20.4.1935 (s. 10)

⁶⁷ The Manchester Guardian *The End of the Heimwehr* 12.10.1936 (s. 8)

sopimukseen on kuitenkin heikentynyt Saksan tapauksessa esimerkiksi Versaillesin rauhankomission johtuen, esimerkiksi Saksan marssitettua joukkonsa Reininmaalle. Saksan ja Itävallan välisessä sopimuksessa Saksa tunnusti Itävallan itsenäisenä valtiona ja Itävalta tunnustautui taas saksalaiseksi valtioksi. Erityisesti jälkimmäisestä johtuen Hitler oli mielissään. Hän sai tulevaisuutta varten legitimoiminnin tätä kautta uusille liittämispuheille.⁶⁸

Lehti kirjoittaa pääkirjoituksessaan, joka on otsikoitu *Austria's Difficulties*⁶⁹, että Itävallassa on hallinnollinen kriisi. Kysymys kuuluu, nouseeko arkkiherttua Otto Itävallassa valtaistuimelle ja palautuuko kaksoismonarkia Unkarin kanssa? Kuitenkin lehti kirjoittaa, että kyseessä on sekä sisäpoliittinen ja ulkopoliittinen asia, koska monet Euroopan valtioista eivät katsoisi suopeasti kaksoismonarkian palautusta. Lisäksi jo aikaisemmin lehdessä mainittiin, että 2/3 Itävallan väestöstä olisi ulkovaltojen ohella Habsburgien vallan restauraatiota vastaan.⁷⁰ Tämän valossa kaksoismonarkian palauttaminen vaikuttaa siis erittäin epätodennäköiseltä sekä myöskin erittäin riskialttiilta vaihtoehdolta.

Toukokuussa 1937 vaikuttaa selvästi siltä, että Italia ei enää kykene takaamaan Itävallan säilymistä itsenäisenä valtiona. Schuschniggin puheissa Itävallan tuleekin muun muassa tästä johtuen olla valmis mobilisoimaan joukot, mikäli itsenäisyys on uhattuna (Saksan toimesta).⁷¹ Toistaalta voidaan myös miettiä olisiko Italiällä tällöin ollut tarkoitustakaan taata Itävallan itsenäisyyttä? Ei ainakaan Italian ja Saksan suhteissa 6. Tammikuuta 1936 tapahtuneen perusteella, eli että Italia ei vastustaisi Saksan pyrkimyksiä Itävallan muuttamiseksi Saksan satelliittivaltioksi.⁷² Esimerkiksi vuonna 1934 Italia oli ollut korvaamaton apu Itävalle sen natsien kapinoidessa. Italian tuen puuttuminen aiheuttaakin epäuskoa Itävallan kompetenssista torjua mahdollinen Saksan taholta tuleva hyökkäys, koska ulkoinen apu oli tullut tarpeeseen jo pelkän sisäisen selkkauksen, heinäkuun 1934 *Putschin* tapauksessa. Merkittävää *The Manchester Guardianin* suhtautumisen kannalta on toteamus, että enää (toukokuussa 1937) vain kaikkein optimistisimmat ihmiset uskovat,

⁶⁸ The Manchester Guardian *Austria and Germany* 12.7.1937 (s. 8)

⁶⁹ The Manchester Guardian *Austria's Difficulties* 9.3.1937 (s. 10)

⁷⁰ The Manchester Guardian *Editorial Article 1 -- No Title* 14.5.1936 (s. 10)

⁷¹ The Manchester Guardian *The Gap in the Axis* 11.10.1937 (s. 8)

⁷² Hildebrand, 1984 (s.26)

ettei Saksa tule nielaisemaan Itävaltaa.⁷³ Lehden kannassa on tapahtunut siis selkeä muutos optimistisesta kannasta realistisempaan ja kyynisempään suuntaan.

Hitler kutsui Schuschniggin Berliiniin, jossa hän oli esittänyt lehden mukaan uhkavaatimukset. Itävallalla olisi tämän mukaan kaksi vaihtoehtoa, joko menettää itsenäisyytensä vähitellen tai kertaheitolla. Hitlerin vaatimukseen kuului mm. Itävallan poliisivoimien alistaminen natsien alaisuuteen, mikä taas olisi käytännössä lehden mukaan helpoin tapa muuttaa Itävalta natsivaltioksi. Itävallassa on vielä itsenäisyyteen kova tahto, mutta mahdollisen vastarinnan uskottaisiin päättyvän vain tragediaan.⁷⁴ Itävallan ja Saksan sotilaallista voimakkuutta verratessa Itävallan noin 50 000 miehen vahvuinen armeija ei kyllä käytännössä kykenisi torjumaan Saksan armeijaa, jolta löytyy moninkertainen miesylivoima sekä enemmän ja parempaa kalustoa.

Vaikka Schuschnigg oli tehnyt myönnytyksiä Hitlerille eivät ne tälle riittäneet. Hitler on marssittanut joukkonsa Itävallan vastaiselle rajalle ja lehti puhuu hänen retoriikkansa olevan yhtä läpinäkyvää kuin silloin kun Hitler oli perustellut taistelulaivojen tarvetta puolustusaseena.⁷⁵

12.3.1938 Hitlerin toimista lehti kirjoittaa pääkirjoituksessaan otsikolla *The Naked Fist*.⁷⁶ Otsikko kuvastaa kirjoituksen sanomaa, jossa kerrotaan, miten vain muutama tunti Hitlerin lähettämän uhkavaatimuksen jälkeen hän oli marssittanut joukkonsa rajan yli. Hitler oli tämän jälkeen pakottanut Schuschniggin luopumaan kanslerin virasta. Lehti vertaa Saksan invaasiota yhtä brutaaliksi kuin Italian hyökkäystä Abyssiniaan ja Japanin Shanghaihin. Tapahtumia kuvaa osuvasti seuraava lainaus: *“If it is not also war it is only because Dr. Schuschnigg preferred surrender over bloodshed”*.⁷⁷ Schuschnigg varmasti ymmärsi, ettei itävalta kykenisi torjumaan Hitleriä, vaan aktiivinen vastarinta vain viivyttäisi väistämätöntä.

⁷³ The Manchester Guardian *Austria* 22.5.1937 (s. 10)

⁷⁴ The Manchester Guardian *Austria* 16.2.1938 (s. 10)

⁷⁵ The Manchester Guardian *The Hitler Touch* 17.2.1938 (s. 8)

⁷⁶ The Manchester Guardian *The Naked Fist* 12.3.1938 (s. 12)

⁷⁷ The Manchester Guardian *The Naked Fist* 12.3.1938 (s. 12)

14.3.1938 Saksan joukot pitivät hallussaan kaikkia strategisesti tärkeitä kohteita Itävallassa.⁷⁸ Itävallasta tuli Schusschniggin vallasta syöksemisen jälkeen vain yksi “Suur-Saksan” provinseista. Johtohahmoksi nimikkeellä “ensimmäinen kuvernööri” nousi Arthur Seyss-Inquart. Itävallan armeija vannoi uskollisuutta Hitlerille ja siitä tuli osa Saksan armeijan koneistoa. Lehti kirjoittaa vielä, että Saksa on leimannut Schusschniggin Saksan yhtenäistämisen arkkipetturiksi.⁷⁹ Samalla Saksa sai syntipukin Itävallan tilanteelle ja haki tällä myös jonkinasteista valtansa legitimoitua Itävallassa.

4. Päätäntö

Voimatasapainon muutokset, Italian vaikutuksen heikkeneminen ja samanaikainen Saksan vaikutuksen kasvu, sekä heikko ja epävakaa Itävallan fasistinen hallinto johtivat lopulta siihen, että Saksa kykeni pakottamaan Itävallan luopumaan itsenäisyydestään taistelutta ja tulemaan osaksi Saksaa. Uskon että Schusschniggin Itävalta ja eritoten kansleri Schusschnigg tiedosti ettei sen kannata vastustella aseellisesti Saksaa, koska Itävallan armeija ei olisi kyennyt torjumaan Saksan armeijaa, vaan seurauksena olisi ollut vain viivytys täydelliselle anneksoinnille sekä turhia miestappioita Itävallalle.

Vaikka *The Manchester Guardian* on vasemmistotaustainen lehti ja tietyt asiat, kuten sosialistien kohteluun puuttuminen ja fasistihallinnon arvostelu toistuvat pääkirjoituksissa, onnistuu lehti silti uutisoimaan tapahtumista tarkasti. Lehden pääkirjoitusten ja tutkimuskirjallisuuden perusteella saadaan tapahtumista hyvä kokonaiskuva. Vaikka lehti pyrki herättelemään toivon kipinää Itävallan säilymisestä itsenäisenä valtiona sekä sosialistien toiminnan sallimisesta Itävallassa joutui se lopulta tunnustamaan totuuden. Lehden linja muuttui 1930-luvun loppua kohti realistisemmaksi ja etääntyi aiemmista optimistisista haaveista sosialistien aseman kohoamisesta. Niin kutsuttua länsimaista demokratiaa ei kuitenkaan ollut Itävallassa pitkään aikaan ennen sen tulemistä osaksi Saksaa. Fasistihallinto oli käytännössä leikannut sananvapauden ja toisinajattelun tilan pois jo paljon aikaisemmin, jo Engelbert Dollfussin kansleriuden ajoista lähtien. Lopputuloksena Saksa

⁷⁸ The Manchester Guardian *AUSTRIA AND AFTER* 14.3.1938 (s. 8)

⁷⁹ The Manchester Guardian *The Education of Austria* 24.3.1938 (s. 10)

saavutti jälleen yhden tavoitteistaan, vaikka maailma, eritoten läntiset demokratiat ei sitä hyväksyisikään.

Itävallan liitos Saksaan vaikuttaa vääjäämättä geopolittiseen tasapainoon laajentamalla Saksan vaikutuspiiriä. Berliinin-Rooman akseli yhdistyy Itävallan anneksoinnin yhteydessä ja Saksa ja Italia jakavat maarajan keskenään. Samalla Saksan raja Tšekkoslovakian kanssa kasvaa ja tuo uusia mahdollisuuksia Hitlerin seuraaville aluelaajennuksille. Hänen katseensa suuntautuu nyt sudeettialueisiin. Lisäksi Hitler on huomannut, ettei maailma tullut Itävallan kontekstissa taaskaan pysäyttämään häntä, joten uudet aluelaajennukset hän varmasti kokee jatkossakin mahdollisiksi samankaltaisesti toteutettuina.

On myös huomionarvoista, että Itävalta-Unkarin hajottua Ensimmäisen maailmansodan seurauksena Itävallan alueen tulevaisuus oli avoin. Tällöin Itävaltaa oli jo kaavailtu teoreettisesti osaksi Saksaa. Itävallan valtiolla oli käytännössä heikko pohja lähteä rakentamaan yhtenäistä kansakuntaa, koska sen kansa oli poliittisesti ja identiteetiltään hajanaista. Hallinto oli sekä Engelbert Dollfussin että Kurt von Schussniggin kanslerikausina heikkoa, koska vain osa väestöstä kannatti vallassa olevaa kristillis-sosialistista diktatuuria. Tälle löytyi useita kilpailevia poliittisia suuntia, esimerkiksi juuri Saksan kanssa yhdistymistä kannattavat natsit, monarkian kannattajat sekä sosialistit. Sisäisesti epästabiili tilanne sekä Saksan alati kasvava vaikutusvalta ajoivat maan Anschlussiin eli Saksaan liittämiseen vuonna 1938. Vaikka Itävalta olisi ollut 1930-luvulla yhtenäinen ja vahvempi valtio kuin mitä se oli ei ole poissuljettua, ettei Saksa olisi silti liittänyt Itävaltaa alaisuuteensa.

Tutkimusmahdollisuuksia aiheesta on runsaasti. Yksi vaihtoehto on esimerkiksi ottaa *The Manchester Guardianin* rinnalle vertailuun toinen lehti, esimerkiksi *The New York Times* tai *Daily Herald*. Vaihtoehtona on toki myös laajentaa aikahaarukkaa koskettamaan esimerkiksi Ensimmäisen Maailmansodan ajasta Toisen Maailmansodan loppuun. Yksi mahdollisuus jatkotutkimukselle on myös ottaa tarkempaan tarkasteluun useamman valtion poliittinen tilanne 1930-luvulla ja vertailla niitä keskenään.

5. Lähdeluettelo

Alkuperäislähde :

ProQuest Historical Newspapers: *The Manchester Guardian* (ProQuest) (1933-1938)

Tutkimuskirjallisuus:

Dato, G. (2016). *Chained corpses: Warfare, politics and religion after the Habsburg Empire in the Julian March, 1930s–1970s*. Teoksessa Dreyfus J. & Anstett É (Eds.), *Human Remains in Society: Curation and Exhibition in the Aftermath of Genocide and Mass-violence* (s. 66-89). Manchester: Manchester University Press.

Gonč, V. (2014). "New Central Europe" in *Co-operating and United Europe.: Czechoslovak Ideas in 1920s and 1930s and Attempts at Co-ordination with Austrian and Hungarian Ideas*. Teoksessa Loth W. & Păun N. (Eds.), *Disintegration and Integration in East-Central Europe: 1919 – post-1989* (s. 78-92). Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft mbH.

Hildebrand, K. (1984). *The Third Reich (Dritte Reich. English)*. Taylor & Francis Group.

Jurva, E. (2005). *Manchester Guardianin ja New York Timesin suhtautuminen Saksan kansallissosialismiin vuonna 1933* (pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto).

Kirk, T. (2016). *Dictatorship, Fascism and the Demise of Austrian Democracy*. Teoksessa Bischof G. & Karlhofer F. (Eds.), *Austrian Studies Today* (s. 111-125). New Orleans: University of New Orleans Press.

Koll, J. (2012). *From the Habsburg Empire to the Third Reich: Arthur Seyß-Inquart and National Socialism*. Teoksessa Bischof G., Plasser F., & Maltschnig E. (Eds.), *Austrian Lives* (s. 123-146). New Orleans: University of New Orleans Press.

Salmi, A. (2003). *Manchester Guardianin ja Daily Heraldin suhtautuminen kansallissosialistisen hallinnon vakiintumiseen Saksassa keväällä 1933* (pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto).

Kuprian, H., Rauchensteiner, M., Maderthaner, W., Binder, D., Steininger, R., Stadler, F., Weinzierl, E., Bischof, G., Eisterer, K., Mathis, F., Rathkolb, O., Gehler, M., Kaiser, W., Pelinka, A. (2017). *Austria in the twentieth century*. Routledge, Taylor & Francis Group.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. (alkuperäisteos julkaistu 2002).

Muut:

Doino, W, Jr. (3.8.2017). *The saint who captivated the secular world*. Catholic Herald. <https://catholicherald.co.uk/the-saint-who-captivated-the-secular-world/>

The Guardian. (11.12.2017). *History of the Guardian*. <https://www.theguardian.com/gnm-archive/2002/jun/06/1>

triestetour.alterivista.org *Guide to Trieste and its Riviera*. (luettu 17.11.2021). <http://www.triestetour.altervista.org/indexeng.htm>